

COP28 musí zabezpečiť, aby sa fosílna palivá stali minulosťou

Očakávania od 28. klimatickej konferencie OSN v Dubaji, november – december 2023

Dvadsať ôsma konferencia OSN o zmene klímy (COP28) sa uskutoční koncom horúceho roku, ktorý sa vyznačoval rekordnými teplotami a extrémnym počasím vyvolaným klímou. Roku, v ktorom svetoví klimatológovia jednoznačne potvrdili, že na obmedzenie oteplenia na 1,5 °C je potrebné bezodkladne a prudko znížiť emisie. Roku, v ktorom Medzinárodná agentúra pre energiu vytýčila podrobný, ale uskutočniteľný plán upúšťania od používania fosílnych palív a urýchlenia zavádzania obnoviteľných zdrojov energie.

Príčiny a dôsledky zmeny klímy neboli nikdy jasnejšie – a riešenia neboli nikdy dostupnejšie. Fosílna palivá nás zabíjajú, no obnoviteľná energia nám sľubuje lepšiu budúcnosť pre všetkých. Rastúce emisie a plánované rozširovanie produkcie fosílnych palív preto vôbec nie sú v súlade s potrebným smerom pokroku a finančná podpora znižovania emisií v chudobnejších krajinách zostáva spolu s financiami na riešenie eskalujúcich dôsledkov zmeny klímy úplne nedostatočná.

Konferencia COP28 predstavuje záťažový test Parížskej dohody a bude o konfrontácii s faktmi, o naberaní správneho kurzu a o zabezpečovaní toho, aby mali navrhované riešenia šancu priniesť výsledky.

Čo od COP28 potrebujeme

1. COP28 v Dubaji je konferenciou, na ktorej sa krajiny musia konečne zhodnúť na tom, že nás oslobodia od fosílnych palív. Okamihom, keď sa svetoví lídri rozhodnú ukončiť rozširovanie produkcie uhlia, ropy a plynu a urýchliť prechod na obnoviteľné zdroje energie spravodlivým a riadeným postupným vyradením fosílnych palív.
2. Z globálneho hodnotenia na konferencii COP28 musia vziť závery, ktoré naštartujú všeobecné transformačné opatrenia na obmedzenie oteplenia na 1,5 °C a na reagovanie na zintenzívňujúce sa dôsledky zmeny klímy.
3. Uspieť bude možné iba so spoľahlivým finančným balíkom, ktorý bude zodpovedať skutočným potrebám, bude zahŕňať spustenie nového fondu na krytie strát a škôd a posunie nás bližšie k zabezpečeniu, aby znečisťovatelia platili za ničenie a škody, ktoré spôsobujú.

Naše očakávania načrtneme trochu podrobnejšie na nasledujúcich stranách, v prípade záujmu si však môžete prečítať aj [celý politický prehľad organizácie Greenpeace](#).

Koniec fosílnych palív alebo 1,5 °C

Predstavitelia vlád musia na konferencii COP28 v záujme predídenia najhorším dôsledkom zmeny klímy a dosiahnutia obmedzenia oteplenia na 1,5 °C v súlade s Parížskou dohodou zabezpečiť, aby sa fosílna palivá stali minulosťou. Bezprostredne musí dôjsť ku globálnej dohode na ukončení rozširovania produkcie novej ropy, uhlia a plynu a na rýchlom vyradení všetkých fosílnych palív.

Solídny výsledok konferencie COP28 v oblasti fosílnych palív by zahŕňal:

- **Závazok ihneď ukončiť rozširovanie produkcie nových fosílnych palív.**
- **Závazok rýchlo, spravodlivo a úplne vyradiť existujúce fosílna palivá** – s plánom, jasnými mechanizmami zodpovednosti a očakávaním, že tento záväzok bude realizovaný prostredníctvom vnútroštátnych plánov obsiahnutých vo vnútroštátne stanovených príspevkoch (NDC).
 - **Rýchlosť** – dosiahnutie, že energetické systémy budú fungovať bez fosílnych palív najneskôr do roku 2050 s výrazným pokrokom v riadenom obmedzovaní produkcie a využívania fosílnych palív do roku 2030.
 - **Spravodlivosť** – všetci musia byť odhodlaní konať, pričom hlavní producenti emisií musia spolu s bohatými krajinami, ktoré sú historicky najväčšími znečisťovateľmi, konať najrýchlejšie a viac finančne podporovať spravodlivý prechod na systémy obnoviteľnej energie v chudobnejších krajinách.
 - **Úplnosť** – všetky fosílna palivá musia byť postupne úplne vyradené, nie iba obmedzené. Sľuby o technológiách na znižovanie emisií nemôžu byť dôvodom na povolenie rozširovania produkcie fosílnych palív či na oddiaľovanie prechodu na obnoviteľné zdroje. Postupnému vyradovaniu fosílnych palív sa nemožno vyhnúť ochranou a obnovou lesov a iných ekosystémov bohatých na uhlík, ochrana a obnova týchto ekosystémov musí vyradovanie fosílnych palív dopĺňať.
- **Závazok strojnásobiť obnoviteľné zdroje a zdvojnásobiť energetickú efektívnosť** – tento záväzok je nevyhnutný, no bez záväzku postupne vyradiť fosílna palivá nedostačujúci.
- **Závazok k politike bez fosílnych palív** – pokrok smerom k rozsiahlym reformám zameraným na riešenie vplyvu sektora fosílnych palív v rámci globálnej a vnútroštátnej politiky v oblasti klímy.

Naberanie správneho kurzu alebo pokračovanie v uberaní sa zlým smerom

Konferencia COP28 zavŕši prvé globálne hodnotenie – realistické posúdenie globálnej reakcie na zmenu klímy podľa Parížskej dohody a zamýšľaný odrazový mostík pre väčšie ambície. Od úspešnosti globálneho hodnotenia sa totiž v konečnom dôsledku bude odvíjať aj úspešnosť konferencie COP28.

Solídny výsledok v oblasti globálneho hodnotenia by zahŕňal:

- Jasné referenčné hodnoty pre súčasné a budúce vnútroštátne stanovené príspevky (NDC) týkajúce sa opatrení v súlade s obmedzením oteplenia na 1,5 °C podľa Parížskej dohody so záväzkami:
 - **Naliehavo a podstatne zvýšiť ambície cieľov do roku 2030, aby sa globálne emisie do roku 2030 znížili aspoň o 43 %, čo je podľa Medzivládneho panela o zmene klímy (IPCC) potrebné na dosiahnutie obmedzenia oteplenia na 1,5 °C.**
 - **Do roku 2025 predložiť nové emisné ciele pre celé hospodárstvo smerujúce k celkovej ambícii znížiť emisie do roku 2035 aspoň o 60 % – pričom bohaté krajiny budú konať najrýchlejšie.**
- Dohodu na transformačných opatreniach v sektoroch s najvyšším potenciálom na znižovanie emisií, a predovšetkým záväzok:

- **Spravodlivo, rýchlo, úplne a podporovane vyradiť všetky fosílné palivá a nepokračovať v novom rozširovaní ich produkcie.**
- **Do roku 2030 strojnásobiť obnoviteľnú energiu, zdvojnásobiť energetickú efektívnosť a podstatne znížiť spotrebu fosílnych palív.**
- **Plniť uvedené záväzky pomocou aktualizovaných a nových vnútroštátne stanovených príspevkov.**
- **Záväzok významne navýšiť financovanie v oblasti strát a škôd, adaptácie na zmenu klímy a zmierňovania zmeny klímy.**

Úspech alebo zlyhanie v oblasti financií

Financie sú základným kameňom globálnej spolupráce v oblasti zmeny klímy a základom podopierajúcim Parížsku dohodu. Najvyššou prioritou konferencie COP28 je sfunkčniť fond na krytie strát a škôd, do ktorého budú môcť začať prúdiť financie na podporu už zasiahnutých komunití.

Solídny výsledok v oblasti financií by zahŕňal:

- **Sfunkčnenie nového fondu na krytie strát a škôd na konferencii COP28**, ktorý bude naplňať potreby ľudí v prvej línii klimatickej krízy, s dohodou na tom, že hlavné zdroje budú do fondu poskytovať bohaté krajiny, ktoré sú historicky najväčšími znečisťovateľmi, a že tieto krajiny v blízkej budúcnosti vyčlenia do fondu potrebné prostriedky.
- **Nový balík financií a záväzok bohatých krajín podstatne zvýšiť medzinárodnú podporu na financovanie opatrení v oblasti zmierňovania, adaptácie a strát a škôd.**
- **Spravodlivé a priame splnenie záväzku bohatých krajín poskytovať 100 miliárd amerických dolárov ročne** a preukázanie, že tieto krajiny sú na ceste k minimálne zdvojnásobeniu financovania v oblasti adaptácie do roku 2025.
- **Pokrok v rokovaní o novom spoločne kvantifikovanom ciele, ktoré pripraví pôdu pre ambiciózný nový cieľ financovania opatrení v oblasti zmeny klímy po roku 2025**, ktorý bude schválený na budúci rok, a pokrok v rokovaní o článku 2 ods. 1 písm. c).

Donútenie znečisťovateľov platiť alebo uprednostnenie zisku pred ľuďmi a planétou

Éra fosílnych palív sa musí skončiť a zatiaľ čo bude dochádzať k postupnému vyradovaniu ropy, uhlia a plynu, sektor fosílnych palív musí platiť za ničenie a škody spôsobované jeho produktmi. Problémom nie je absencia finančných prostriedkov, ale absencia vládnych opatrení, ktoré by okrem sektora fosílnych palív prinútili platiť aj iných veľkých znečisťovateľov: Konferencia COP28 preto musí byť v tejto súvislosti zlomová.

Solídny výsledok v oblasti dosiahnutia toho, aby znečisťovatelia museli platiť za napáchané škody, si vyžaduje:

- **Potvrdenie zásady „znečisťovateľ platí“ v rozhodnutiach COP28.**
- **Záväzok rozvíjať nové zdroje verejných financií na základe zásady „znečisťovateľ platí“ – v podobe daní a odvodov – na podporu medzinárodných opatrení v oblasti klímy. To zahŕňa:**

- Dohodu na tom, že **bohaté krajiny by mali mať vedúce postavenie** v zavádzaní takýchto daní a odvodov na **vnútroštátnej úrovni** a prostredníctvom **medzinárodnej spolupráce** vzhľadom na ich dlhodobé (a nesplnené) záväzky poskytovať medzinárodnú podporu a smerovať viac príjmov z existujúcich mechanizmov, ktoré znečisťovateľov nútia platiť, do medzinárodného financovania opatrení v oblasti zmeny klímy.
- Dohodu na tom, že nové zdroje financovania vychádzajúce zo zásady „znečisťovateľ platí“ budú **zdrojom financovania nového fondu na krytie strát a škôd**.
- Dohodu na tom, že budúročné **rokovania o novom ciele financovania po roku 2025** (ktorý má nahradiť cieľ 100 miliárd dolárov) budú zahŕňať mandát na diskusiu o nových zdrojoch verejných financií založených na zásade „znečisťovateľ platí“.

Ako tieto výsledky dosiahnuť:

Z konferencie COP28 musí vziť dohoda na spravodlivom postupnom ukončení používania všetkých fosílnych palív – teda ropy, plynu aj uhlia. Do postupného vyradovania fosílnych palív a zavádzania obnoviteľných zdrojov a efektívnosti sa musia zapojiť všetky vlády. Predovšetkým však hlavní svetoví producenti emisií – a bohaté krajiny, ktoré sú historicky najväčšími znečisťovateľmi, musia konať najrýchlejšie. Bohaté krajiny musia posilniť financovanie. Mali by splniť svoj sľub poskytnúť chudobným krajinám podporu vo výške 100 miliárd dolárov a zároveň sa zaviazat' k poskytovaniu podstatne väčšej podpory na realizáciu opatrení v oblasti zmierňovania zmeny klímy, adaptácie na zmenu klímy a riešenia strát a škôd spôsobených zmenou klímy, a to aj prostredníctvom uplatňovania zásady „znečisťovateľ platí“.

Kontakt: Gaby Flores, cflores@greenpeace.org; tlačové oddelenie organizácie Greenpeace International, +31 (0) 20 718 2470 (k dispozícii 24 hodín), pressdesk.int@greenpeace.org